

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 64 (1979)

Heft: 12

Artikel: "La libertad da pressa ei garantida" : patratgs [...]

Autor: Cathomas, Bernard

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882370>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

«La libertad da pressa ei garantida»

Patratgs sur d'ina libertad che biars crein d'haver e che mo paucs han, e tgei che stuess e sto succeder per che pli biars contonschien quei che fuss impurtont per tuts.

da Bernard Cathomas

«La libertad da pressa ei garantida.» Aschi lapidars ei art. 55 dalla Constituziun federala che duei segirar in impurtont dretg individual da libertad. Nus Svizzers essan *libers* Svizzers. Nossas libertads ein garantidas ella Constituziun e muntan ina part integrala dils dretgs fundamentals ch'il stadi democratic e liberal cumparta a ses burgheis suverans. «Libertad» ei in grev plaid, in plaid abstract, sco biars auters da quella specia empau isaus e strapazzaus, mo tuttina indispensabels. Libertad, tgei vul quei dir?

Quei ch'in resenta sco vera libertad giudichescha in auter forsa sco nunlibertad ni schizun sforz, e las concessiuns dad X paran ad Y magari faulсадад ni opportunissem. Nossa veta en nossa societad pretenda continua-damein adattaziun, renunzia ad in ton dalla libertad individuala absoluta ord risguard sigl entir. Nossa libertad sco burgheis marcadein nus cul stadi, ils cunfins da nossa libertad individuala els cerchels pli stretgs stagnain nus en discours ed interacziuns cun nos concarstgauns. Libers es-san nus pia buca senza auter, libers stuein nus *sefar*. Il stadi garantescha la libertad sil pupi, nus stuein realisar ella en la practica. Denton: viver las libertads garantidas drova magari curascha e monta per biars resca, per-tgei en nossa «democrazia dallas gruppas d'interess» ein era libertads ga-rantidas dil stadi mo relativas. Tgei gidan la finala tut ils dretgs proclaimai, sch'il burgheis sa ed astga ord ils pli differents motivs e muort pressiuns severas buca far diever effectiv da quels dretgs? Tgei nezegia per exem-pel il dretg individual (garantius implicitamein ella Constituziun) d'expri-mer libramein il meini, sche mo meinis «acceptai» ein lubi e sche quel ch'exprima meinis nunusitai e critics resca plaza e lavur e vegn discreditaus perfidamein; tgei nezegia il dretg garantiu da suttascriver iniziativas, sch'il burgheis che suttascriva certas iniziativas sto quintar cun sancziuns dil patrun; e tgei nezegia la finala ina libertad da pressa garantida dil stadi, sch'il singul ha negina gasetta per publicar siu meinis e sch'ils redac-turs, editurs e possessurs dallas gassetas derasan mo ils meinis che plaian

ad els? – Nos dretgs da libertad vegnan oz en emprema lingia buca periclitai ni smesai dil stadi e ses organs, mobein plitost da gruppas buca statalas d'interess dalla pli differenta specia! Quellas gruppas ein pussentas ed opponan – sco las empremas reacziuns indichesch – cun in cert success a novaziuns ed all'adattazion dil dretg constituzional als basegns dil temps sco quei ch'il sboz per la nova Constituzion federala propona.

Libertads ston vegnir acquistadas, mintga di danovamein aschidadir. Era la libertad da pressa ei il resultat da cumbats da tschentaners encunter las pussonzas dil stadi e dalla Baselgia. La historia dalla libertad da pressa ei la historia da numerusas e cuntuadas emprovas da supprimer meinis nungiavischai cun las pli differentas metodas. L'invenziun e perfecziun dalla tecnica da reproducziun en massa (Gutenberg ed auters naven dil 15avel tschentaner) ha possibilitau ina enorma derasaziun d'ideas e patratgs ed accelerau il process da sclariment. Surtut la Baselgia ha duront tschentaners investau autoritat e stentas per mantener la controlla ed en seracass impedir la derasaziun libra da meinis cuntraris a ses interess spirituals e profans (censura, imprimatur digl uestg, index da scartiras scumandadas, inquisizion), mo tuttas metodas dallas pussonzas restaurativas e reacziunaras han buca saviu impedir il svilup da liberaziun ed emancipaziun. Las enconuschiantschas dils spérts sclari e progressivs, dils filosofs dil 17avel e 18avel tschentaner, che postulavan la libertad d'exprimer en tutta responsabladad meinis personals sco impurtont dretg dil carstgaun, han la finala influenzau e decidiu la pratica politica e giuridica. La «Declaraziun da libertad dils Stadis uni dall'America» e las stipulaziuns dalla Revoluzion franzosa han intermediau l'idea dalla pressa libra e buca censurada als liberals dil davos tschentaner. Lezs han – bein senza grond agid dils conservativs da lezs onns! – integrau definitivamein il dretg da libertad da pressa en nossa Constituzion dils 1848.

«La libertad da pressa ei garantida» (Art. 55). Tenor l'interpretaziun classica e la pratica giudiziala entochen oz sclauda quella stipulaziun sulettamein l'influenza dil stadi sin la pressa. Il stadi astga buca – entras censura ni prescripziuns restrictivas – impedir ni restrenscher il process liber da formaziun da meinis e la derasaziun d'ideas, mo el ei buca obligaus da contribuir activamein ad ina derasaziun democratica dad informaziuns e

meinis. La libertad da pressa dat pia buc il dretg al singul burgheis da de-
rasar libramein siu meini, nun ch'el possedi sez ina gasetta sco instru-
ment. La censura dil stadi en tut sias fuormas pusseivlas ei sclaussa, mo
per dabia buca la censura insumma. Forzas privatas san metter e mettan
sut pressiun singulas persunas ni entiras interpresas, stamparias e casas
edituras e san sfurzar quellas da manipular l'informaziun tenor lur inte-
ress. Quella schinumnada quasicensura ni censura d'ordeifer ei franc era
virulenta ella pressa da nies Cantun, ed ils redacturs ed editurs responsa-
bels concedan senz'auter ch'els seigien buca libers per propri en lur lavur
redacziunala. Quella aviartadad bunamein naiva dat da patertgar, muossa
ella gie, con pauc serius redacturs prendan lur obligaziun e responsabla-
dad d'informar aschi objectivamein e cumplessivamein sco pusseivel e
con spert els ein promts da s'arranschar cun pressiuns e manipulaziuns
malguessas. Cun eloquenza e pretensiun etica ughegian els schizun da
vender lur sconfitta ed adattaziun sco responsabladad pigl entir e tenuta
loiala. Quella renfatscha tucca buca ina gasetta specifica, mobein segna
in malesser general che sa vegnir documentaus cun exempels tut a dubel:
La Gasetta Romontscha «astga» buca publicar ils 'accents' per buca peri-
clitar ils plazs da lavur en stampa; la Gasetta Grischuna fa mintgaton car-
rauns che laian sminar interess e risguards da fatschenta ed il 'Neues
Bündner Tagblatt' fageva tochen avon cuort temps en damondas criticas
plitost la gatta morta. Igl ei bein memia sempel da renfatschar allas gaset-
tas lur tenuta problematica e lur fleivlezia en vesta allas pressiuns pus-
sentas d'ordeifer senza tener quen dalla situaziun economica da nossas
gassetas cun las pintgas cefras d'abonnents e dependentas d'ina stampa-
ria annectada che lavura cun gudogn. Mo pertgei han ils gasettists sviz-
zers entochen oz buca fatg pli grondas breigias per impedir quella quasi-
censura entras tiarzas persunas? Pertgei capituleschan las redacziuns
aschi spert e tgunsch magari gia per posta d'ina smanatscha ni ord spir
tema, enzacons lecturs savessien renunziar sigl abonnement? Ein quels
risguards mintgaton buca mo viarclas da redacziuns reaciunaras e nun-
hablas da bandunar veglias schablonas? Mintgaton han ins pilver l'im-
pressiun che certs redacturs serefereschien sil squetsch «nundetg» d'or-
deifer sulettamein ord fleivlezia e per saver zuppentar l'atgna tenuta con-
servativa, cementar l'atgna pussonza e tschelar e caschar l'inhabilitad
da tener pass cul temps.

Fussen las gruppas da pressiun d'ordeifer denton effectivamein aschi
pussentas sco ellas vegnan magari apostrofadas, lu fuss ei tonpli ner-
uras per nies stadi democratic e ses organs dad agir e stipular leschas
ch'impedeschan ina tala influenza sil process da formaziun da meinis.

Dalla censura d'ordeifer sedistingua la censura che mintga schurnalista ni redactur adossesta pli u meins da libra veglia a sesez, seigi quei per tema da conflicts, munconza da curascha civila, ord opportunissem, muort cardientscha servila en autoritads ni semegliontas fleivlezias, ni era semplamein per possibilitar il cumpromiss e meini nivellau ch'ina redacziun spetga forsa dad el. Da raschun lubescha nossa societad – era la sursilvana – pli bia libertad che quei che nos gasettists ein – per ils pli differents motivs – habels e promts da prender. Tochen in cert punct stat e croda la libertad da pressa veramein cun las personas che stantan al tgamun da redacziuns e casas edituras.

* * *

Tgei pensum ha la pressa? La muntada politica ed informativa dalla presa sa buca vegin classada ault avunda: Dapli ch'ils auters mieds da massa lubescha ella da differenziar, da metter accents, d'approfundir l'informaziun, ed il plaid secret sa vegin legius e relegius, repassaus cun peda ed intenziun, ferton ch'il plaid udiu ed ils maletgs dalla televisiun vargan spert ed irrevocablamein.

Il pensum dalla pressa el stadi democratic ei clars. Sper l'administraziun, la legislativa e la giurisdicziun eis ella ina specia da quarta pussonza ed ha ina funcziun da controlla e survigilonza el pli vast senn. Metter il det sin las plagas, intercurir irregularitads, purtar alla glisch malgiustias – adina cul duiu e necessari risguard sin ils dretgs dalla persuna e sin ils principis etics da nossa cultura – crodan aschibein en sia cumpetenza sco rapporti ed analisas criticas dil svilup social, cultural, industrial ella societad. La publicidad ha in dretg legitim sin in vast spectrum d'informaziun ch'entschaffa ils meinis da minoritads, era ils meinis mulestus e controvers ed opiniuns criticas e provocontas. La pluralitat dils meinis ei ina petga da fundament da nossa democracia. Era la pressa regiunala astga tenor quei principi buca semplamein serestrenscher ad in meini uniformau e purtar mo quei ch'ina redacziun crei che seigi adattau per in publicum imaginau, astga buca renunziar ad informaziuns sur dad eveniments e svilups impurtonts dalla regiun, schiglioc sefa ella tgunschamein culponta da manipulaziun. Il lectur dalla regiun crei numnadamein cun in cert dretg d'esser informaus sur dalla regiun suenter la lectura dalla gasetta regiunala, ed ina gasetta che pren serius sia missiun vegin a far il siu per restar flexibla ed aviarta avunda per spuentar las vaccas sontgas e marclar ils fiars caulds che ston vegin marclai cheu ed oz. Gest gassetas che cumparan en regiuns pli u meins homogenas (ina partida, ina confessiun)

e representan minoritads linguisticas stuessen exaurir il meglier pusseivel il potenzial da meinis avon maun, pertgei buccari e palas-curom ein buca adattadas per promover e proteger la gruppera pintga ella societad moderna movibla ed aviarta e caschunan la finala ina sperdita da substanza entras emigraziun dil potenzial critic. Denton: Pli dominonta ina idea (ideologia) ella societad ni pli fetg ch'ina societad ni redacziun sessentan smarnatschadas e pli ferma la tendenza da sclauder meinis divergents e da demonstrar fassada unita. – Ina pressa nunflexibla ed unilateralala satisfa ni allas pretensiuns fundamentalas d'ina democrazia ni als basegns decimai dalla societad pli stretga ella regiun. La pressa duess numnadamein era esser in ventil, haver ina certa funcziun da higiena e possibiliter da scarregar – a moda acceptabla e tolerabla – agressiuns ed aversiuns supprimidas. Dat la pressa buca quella pusseivladad, resta ella serrada ed unilateralala, lu ein erupziuns – surtut en temps da tensiun – buca evitables. Las «acziuns da notg» ella Surselva duront las davosas elecziuns dalla Regenza ein in exempl classic per ina tala erupziun che havess da raschun saviu vegnir impedita ni silmeins mitigada entras ina pressa regiunala pli aviarta, allerta e culanta.

Menziuns da natalezis e da success ella clamada, necrologs e commentaris pli che mo beinvulents dils eveniments culturals dalla regiun: tut quei ei senz'auter ina part impurtonta ella pressa regiunala, mo sch'ella contribuescha buc era a moda differenziada e vasta alla formaziun da meinis, sch'ella tematisescha buca conflicts ed ignorescha sia funcziun primara da controlla e higiena, lu resta ella in alibi pauperet sil nivo da fegliets da clicas e sectas che meretan buc il num gasetta. Igl ei lu ni da smarveglier ni da star mal, sche gassetas d'ordeifer la regiun acquistan pli e pli simpatia e surprendan plaunet las funcziuns tralaschadas dils fegls regiunals.

Il dretg d'exprimer libramein il meini, ch'entschaffa e slarga decisivamein la libertad da pressa, ei in dretg human fundamental. Art. 19 dalla «Declaraziun generala dils dretgs humans» proclamada 1948 dall'ONU secloma: «Mintga carstgaun ha il dretg d'exprimer libramein siu mein; quei dretg cumpeglia la libertad da suprender meinis tenor agen beinmanegiar e dad encuir, retscheiver e derasar informaziuns ed ideas cun tut ils mieds da communicaziun senza risguard sin cunfins.» Igl aur pur da quella stipulaziun vegn capeivlamein legaus empau per l'applicaziun ella pratica politica. Gia en la «Cunvenziun pil schurmetg dils dretgs humans e dallas

libertads fundamentalas» concludida dil Cussegli d'Europa, san ins leger, ch'il dretg d'exprimer libramein il meini exclaudi buca da principi la censura naziunala da radio, televisiun e film (quella censura exista per part era en Svizra) e dil reminent sappi ed astgi la libertad d'exprimer meinis era vegnir restrenschida egl interess dalla segirtad naziunala e publica, dalla moral a e.a.v. Igl art. 55 dalla Constituziun federala che proclama la libertad da pressa ei – tenor l'interpretazion vertenta allegada sura – denton aunc pli restrictivs, damai ch'el stipulescha mo in dretg individual «negativ» che scamonda sulettamein als organs statals da semischedar en fatgs da pressa, mo obligescha buca il stadi a prestaziuns activas. Giurists e scienziats pretendan perquei cun buns arguments ina interpretazion pli vasta che satisfa meglier allas pretensiuns da nies temps:

- a) Libertad da pressa sto era includer il dretg da survegnir las informaziuns necessarias dils organs statals, cass cuntrari daventa la libertad garantida illusorica.
- b) Libertad da pressa sto era includer il dretg dil schurnalist da publicar siu meini libramein ella gasetta digl editur (possessur). Quella schinum-nada libertad da pressa interna schurmegia pia buca mo ils gasettists dad influenzas censurontas dil stadi, mobein segirescha era la libertad dil schurnalist emploiau en relaziun cugl editur e patrun. Aschiditg che quella libertad ei buca garantida han paucs possessurs da gassetas enta maun igl entir process dalla formaziun da meinis sur la pressa, e quei fatg sa ha-ver nauschas consequenzas per l'informaziun ella democrazia. Enzacons cass succedi 1978 punctueschan l'urgenza da quei postulat: Pierre Arnold sco cau dalla Migros relai il cauredactur e la finala senza ceremonias l'entira redacziun dalla «Tat» malobedeivla; ils cauredacturs dalla «Basler Zeitung» e dalla «Berner Nachrichten» vegnan eliminai a moda penibla; ils «accents» san muort munconza da libertad da pressa interna buca cumparer ella Gasetta Romontscha.

Senza ina stipulaziun legala da quella libertad san ils schurnalists egl ave-gnir buca ademplir adequatamein lur obligaziun, mobein restan fumeglis da patruns buca adina tolerants. Cunscients da quels fatgs ha la cumisiun d'experts per la revisiun dalla Constituziun federala formulau en lur sboz sco art. 12 la «libertad da meinis e d'informaziun» a moda veramein cumplessiva e progressiva:

«Mintgin sa formar, exprimer e derasar libramein siu meini.

Il stadi procura ch'ils meinis sappien vegnir representai en lur pli divers aspects, surtut en pressa, radio e televisiun.

La censura ei scumandada.»

La problematica dalla interpretaziun vertenta dalla libertad da pressa se-muossa era sut igl aspect dalla concentraziun da pressa. Aschiditg ch'ei dat buca la libertad da pressa interna ei ina concentraziun sil sectur pres-sa, per exemplu la fusiun da gasettas, veramein ordvart problematica, per-tgei cun mintga fusiun sa il diember da quels che decidan sur dalla liber-tad vegnir decimaus ed il spectrum da meinis limitaus. Dil mument che la relaziun denter editur e schurnalist ei denton reglada a moda simmetrica, aschia ch'ils schurnalists san penetrar e publicar lur meinis individuals, libers, da gliez mument ha ina concentraziun buca consequenzas aschi negativas, essend la diversitat dils meinis garantida entras ils schurnalists e redacturs independents. Pli bugen ina solia gasetta ferma e cura-schusa cun schurnalists libers che pliras gasettas fleivlettas che ston s'adattar a mintga emprova da pressiun d'ordeifer e che vegnan la finala fatgas e «responsadas» mintgamai d'ina solia persuna – magari temeletga e stretga – alla testa. Libertad da pressa ei pia buca senza auter garantida entras l'existenza da pliras gasettas, anzi, ella ei mo garantida cun la sti-pulaziun ligionta dalla libertad da pressa interna. – Pertgei opponan certi giurists e politichers e magari era gruppas d'interess alla concentraziun da pressa? Per proteger nossa democrazia? Buca forsa era per mantener il status quo che segirescha ad els la survesta, possibilitescha da tutta sorts influenzas e lubescha da tschuncanar decisivamein la libertad pro-clamada ella Constituziun. Vegnir a frida cun treis tochen quater caure-dacturs che vegnan gia selecziunai ed elegi tenor interess dall'interpresa e ses clients ed ein sco tals gia cumpromiss ambulonts, quei ei pilver pli sempel che controllar in stab da redacturs e schurnalists emancipai ed in-dependents.

Libertad da pressa vivida e conforma al temps pretenda confidonza els collaboraturs dalla redacziun e fidonza els lecturs avisai. La redacziun (e la casa editura) duess esser toleranta ed intelligenta avunda per conceder ch'ei dat per la medema damonda pliras rispostas pusseivlas ed undreivlas, ch'ils collaboraturs ein en general habels e qualificai da purtar re-sponsabladad pigl entir e surveser las consequenzas da lur agir. In caure-dactur che mutilescha tenor atgna veglia meinis libers e fundai e crei da stuer purtar persuls la responsabladad per tut ses collaboraturs ei spert

surcargaus e ni habels ni vengonz da mantener e menar in stab da collaboraturs maiorens. Ina redacziun ha buca da vender truffels e tuaglias ed ei ni scudria ni confessiunal. Collaboraturs emancipai che prendan serius lur lavur drovan temps e libertad per ademplir da funs lur pensums. Vuler far ir tuts el zuolc ei nundemocratic, corrispunda buca all'idea dalla libertad da pressa ed alla funcziun d'ina pressa libra. E risguarda era buca ils basegns ed interess d'informaziun dils lecturs.

Era en Surselva ein ils lecturs oz en general pli madirs, maiorens e critics che quei che la redacziun dalla pressa regiunala vul schar perreger. Grondas parts dalla populaziun ein da raschun hablas – era sche biars gaudan la sensaziun – da zavrar salin e stuppa, biars selubeschans meinis libers ed adina pli paucs ein promts da dar il tgau tier tut quei che la presa regiunala fa e tralai, mo paucs paran promts da separticipar dalla «catscha da subversivs» e da condemnar pauschalmein quels che patratgan, mettan en damonda ed en discussiun temas tochen oz cuscentai. Quei ein experienzas dalla lavur schurnalistica drizzada alla Surselva ils davos onns. In bienton ei vegniu en moviment en Surselva ils davos decennis, ei vegn tschintschaū sur da bia, opposiziun democratica sefa valer, structuras vegliuordas ballontschans. Enstagl dil ruaus che ha onns ora valiu sco valeta suprema e maxima empallonta para pli e pli ina certa dinamica da marcar igl andament politic, economic e cultural. Havess ina pressa regiunala libra buca gest cheu in pensum eminent dad accumpignar las midadas nunevitablas? Enstagl da quei constatesch'ins gest en la pli gronda gasetta romontscha in «schurnalissem da reacziun», in setener endinau vid posiziuns antiquadas e stereotips della «uiara freida sursilvana» ed in stighem che selai mo malamein zuppentar davos la fassada dils nobels principis cristians e schurnalisticks adina puspei citai.

E tuttina: gest en quei clima, nua che la libertad da pressa daventa flausa e farsa, sereferesch'ins bugen e cun emfasa alla «libertad da pressa», quei «garant» da nossa democrazia. Franc, ei dat neginas libertads tota-las, senza risguard. Era la libertad da pressa ha ses clars cunfins el schurmetg dalla personalitat, els principis fundamentals da nies stadi, el fundament etic da nossa cultura. Ina libertad da pressa che possibilitass da scurvanar e denigrar persunas singulas, che lubess per propri da sutminar nies stadi e la morala da nossa societad, quella fuss aschi fallida sco quei ch'ina libertad, dalla quala mo paucs privilegiai san far diever, ei nunsufficienta. Dalla situaziun momentana tochen alla realisaziun d'ina libertad

da meinis ed informaziun digna da quei num han giurists, politichers e l'entira societad da prestar in bienton. La discussiun sin terren naziunal empermetta en mintga cass il meglier.

Litteratura:

- Furgler, K.: Freie Presse im freien Staat. In: Documenta 3 (1974).
- Kopp Hans W.: Information in der Demokratie. Bausteine einer Medienpolitik. Zürich/Köln 1976.
- Portmann, St.: Wer vom Fernsehen objektive Information fordert, manipuliert. In: Luzerner Neueste Nachrichten Nr. 249 vom 26. Oktober 1974.
- Saladin, P.: Grundrecht im Wandel. Die Rechtsprechung des Schweizerischen Bundesgerichts zu den Grundrechten in einer sich ändernden Umwelt. Bern 1975.